

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

VYUŽÍVÁNÍ JÍZDNÍHO KOLA VE SKAUTSKÝCH ODDÍLECH

Diplomová práce

(bakalářská)

Autor: Anežka Řičářová, Rekreologie

Vedoucí práce: Mgr. Luděk Šebek, Ph.D.

Olomouc 2019

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora: Anežka Řičářová

Název diplomové práce: Využívání jízdního kola ve skautských oddílech

Pracoviště: Katedra rekreologie

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Luděk Šebek, Ph.D.

Rok obhajoby diplomové práce: 2019

Abstrakt: Bakalářská práce se zabývá využíváním jízdních kol ve skautských oddílech. Cílem práce bylo prostřednictvím dotazníku shromáždit data ze skautských oddílů v rámci celé České republiky, vyjadřující míru využívání cykloaktivit v daných oddílech. Z teoretického hlediska poskytuje práce informace o legislativním kontextu skautských výprav na kolech, bezpečnosti a pohybu ve skupině a také o cyklohrách a hříčkách. V praktické části byl vytvořen dotazník pro skauty, podílející se na vedení oddílů, pomocí něhož se zjišťovalo, jak často a jakým způsobem kola ve svých oddílech využívají. Výsledkem práce je sonda do skautských oddílů v naší republice, zaměřená na frekvenci a nejčastější způsob využívání jízdních kol v těchto oddílech. Oddíly se v rámci dotazníků podělily o své zkušenosti, tipy ale i překážky při využívání jízdních kol ve své činnosti.

Klíčová slova: cykloaktivita, cykloturistika, cyklovýpravy, skauting, cyklohry, aktivní trávení volného času

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographical identification

Author's first name and surname: Anežka Řičářová

Title of the master thesis: Using of bicycles in scout groups

Department: Department of Recreationology

Supervisor: Mgr. Luděk Šebek, Ph.D.

The year of presentation: 2019

Abstract: The bachelor thesis deals with the use of bicycles in scout clubs. The aim of this work was to collect data from scout clubs throughout the Czech Republic, documenting use of cycling activities in these clubs. In the theoretical part, the thesis provides information about the legislative context of scout expeditions on bicycles, safety and riding in the group, as well as about games and activities with bikes and on them. In the practical part we created a questionnaire for scouts, involved in the management of scout clubs. The data show how often and in which way the bicycles are used in their clubs. The result of this work is a probe into scout clubs in our country, focused on frequency and the most common way of using bicycles in their program. The scout clubs shared their experience, tips, and barriers to the use of bicycles in their club activities.

Keywords: bicycle activities, bicycle touring, bicycle trips, scouting, bicycle games, active leisure time

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně pod vedením Mgr. Lud'ka Šebka Ph.D., uvedla všechny použité literární a odborné zdroje a dodržovala zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 10. dubna 2019

.....

Děkuji Mgr. Lud'kovi Šebkovi Ph.D. za pomoc a cenné rady, které mi poskytl při zpracování mé diplomové práce. Jeho znalosti a zkušenosti byly pro mne i pro moji práci velkým přínosem.

OBSAH:

1. ÚVOD	7
2. PŘEHLED POZNATKŮ	8
2.1. Cykloaktivita jako jedna z forem skautské činnosti	8
2.2. Legislativní kontext skautských výprav na kolech	9
2.3. Bezpečnost a pohyb ve skupině	11
2.4. Náplň cyklovýpravy – cyklohry	13
3. CÍL PRÁCE.....	15
4. METODY PRÁCE	16
4.1. Charakteristika výzkumného souboru:	16
4.2. Sběr dat:	16
4.3. Vyhodnocování dat:.....	17
5. VÝSLEDKY PRÁCE	18
6. DISKUZE.....	30
Limity práce	34
7. ZÁVĚRY.....	35
8. SOUHRN	36
9. SUMMARY	37
10. REFERENČNÍ SEZNAM.....	38
11. PŘÍLOHY.....	40

1. ÚVOD

Historie Junáka – českého skauta se v naší republice píše již déle než 100 let, i když tehdy byla tato organizace ještě pod jiným názvem. Skauti to rozhodně neměli po dobu svého fungování jednoduché. Jejich činnost byla třikrát oficiálně přerušena, ale vždy ji dokázali znovu obnovit. Skauting vydržel až do dnešní doby a přidává se k němu stále více dětí.

Skauti jsou velmi všestranně zaměřeni, a často zkoušejí v rámci svých oddílů nové aktivity a přijímají nové výzvy. Cykloturistika sice rozhodně žádným novým sportem není, ve skautské praxi mnohých oddílů se však stále ještě neobjevuje.

Předpokladem naší práce je, že většina skautských oddílů v České republice ve své činnosti jízdní kola využívá jen minimálně nebo vůbec. Domníváme se, že nejčastějšími důvody, proč kola nevyužívají, může být náročnost na organizaci akcí s jízdními koly a na počet vedoucích. Také nezájem vedoucích o cyklistiku může být jedním z důvodů. Tento předpoklad vychází z naší skautské praxe. Za 14 let mého fungování ve skautském oddílu jsme na cyklovýpravě byli pouze jednou. Mnoho našich přátel skautů má zkušenost podobnou.

Cílem naší práce je proto shromáždit data ze skautských oddílů po celé České republice, vyjadřující míru a způsoby využívání jízdního kola v těchto oddílech. Chceme zjistit, zda předpoklad, který máme ze své vlastní praxe je skutečným obrazem toho, jak fungují skautské oddíly v naší republice. Pomocí dotazníků zaměřených na osoby ve vedoucích funkcích v jednotlivých oddílech, chceme zjišťovat důvody nevyužívání či naopak využívání jízdních kol, zkušenosti z praxe, spokojenost dětí i rodičů, přínosy kol pro oddílovou činnost a další.

Jsme si vědomi, že není v našich silách postihnout všechny skautské oddíly, a tak se náš výzkum nebude dát zodpovědně zobecňovat. Věříme, že ale i tak se bude moci stát inspirací či pozitivní motivací pro skautské oddíly, které jízdní kola ve své činnosti nevyužívají či pro ty kteří se k jejich využívání nemohou rozhoupat.

2. PŘEHLED POZNATKŮ

2.1. Cykloaktivity jako jedna z forem skautské činnosti

„Pevné zdraví a tělesná zdatnost mají nesmírnou hodnotu jak pro naši úspěšnou životní dráhu, tak pro radostný život. To je jistě jasné. Při výchově to má větší cenu než knižní vědomosti a skoro stejnou hodnotu jako charakter.“ (Bozděch et al., 1996, 36) Ve skautské výchově byl, především v dřívějších dobách, na tělesnou zdatnost kladen velký důraz. Dnes tato oblast rozvoje osobnosti ustupuje trochu do pozadí. Stále je však jednou z mnoha oblastí, na které se skauting zaměřuje.

Ve studii provedené na několika dívčích skautských oddílech z USA autoři Rosenkranz, Behrens & Dzewaltowski (2010) předkládají výsledky povzbuzující k provádění pohybové aktivity a dbaní na tělesnou zdatnost. Setkání skautských oddílů, na kterých je více fyzické aktivity, mohou pomoci dívkám, které je navštěvují, snižovat sedavé chování. Časem také pravděpodobně vedou k dosažení zdravotních přínosů spojených s plněním zdravotních doporučení pro pohybovou aktivitu.

Pohybová aktivita má nesporný pozitivní vliv na celou osobnost člověka. Proto se skauting jako takový snaží vést děti k tomu, aby trávili svůj volný čas co nejvíce aktivně. Specifikem skautingu je aktivní trávení času především v přírodě. Jak píše Bozděch et al. (1996, 39) „Pobyt v přírodě je skutečným cílem skautingu a klíčem k jeho úspěchu. Protože však trávíme příliš mnoho času ve městě, máme sklon tento cíl přehlížet a žít jako dosud.“ Je však nutno říci, že právě díky skautingu se mnoho dětí, které by jinak třeba trávily čas výhradně ve městech, dostane do přírody.

Jedna z typických akcí, které skauti jako součást své činnosti pravidelně pořádají, je totiž jedno či vícedenní výlet nazývaný též výprava. Na jednodenní se zpravidla vyráží častěji než na ty delší. Výpravy se konají jednou nebo vícekrát do měsíce, podle zvyklostí oddílu. A právě na těchto výpravách skauti často volí jako svůj cíl nějakou přírodní či kulturní zajímavost, památku, nebo třeba i jen hezký les v okolí. Hojně jsou také využívány turistické stezky, po kterých se dá výprava dobře vést.

Birkby (1990) ve své příručce pro americké skauty píše, že skautská dobrodružství nevznikají pouze pokud kráčíte se svým batohem na zádech. Pokud vlastníte jízdní kolo, skvělé

dobrodružství s vaší družinou je tak blízko, jako prosluněné uličky a prázdné silnice ve vašem městě.

Cykloaktivity zahrnují širokou škálu činností, v jejichž centru stojí jízdní kolo. Může jít jak o cykloturistiku, tak o různé hry, dovednostní cvičení, závody a podobně. Jízdní kolo se často využívá jako dopravní prostředek na výpravy, schůzky, tábory. Také ho ale mnohé skautské oddíly zapojují do své činnosti v rámci výuky dopravních předpisů, rychlejšího pohybu po okolí na táboře či pobytových akcích a k rozličným hrám a jízdám zručnosti. Birkby (1990) ve své příručce také nabádá abychom místo využívání kola pouze pro transport, naplánovali 1denní družinový výlet na kolech, díky kterému se podíváme do nových zajímavých destinací.

„Na vyjížďce za město kolo poslouží k mnoha zábavným cvičením, při kterých se jednak zdokonalíme v ovládní kola, jednak zlepšíme svou tělesnou zdatnost.“ (Zapletal, Kos & Weigner, 1995, 78)

2.2. Legislativní kontext skautských výprav na kolech

Dříve než s dětmi vyrazíme na celodenní výlet na kolech, je dobré na to všechny připravit. Na schůzce můžeme probrat či zopakovat základní dopravní předpisy, značky a pravidla chování v provozu na silnicích. Na nějakém bezpečném místě, nejlépe rovném, vyzkoušet, jak děti umí své kolo ovládat a v jakém je stavu.

Další z věcí, které bychom neměli v rámci přípravy podcenit, je plánování trasy, kterou se na cyklo výpravě chystáme projet. Jak radí Břicháček et al. (1998) pokud si pořídíme cyklistickou mapu oblasti, do které se na výpravu chystáme, můžeme předejít tomu, že se s dětmi ztratíme, či pojedeme někam, kde se cesta pomalu vytratí a nebudeme moci pokračovat dál. Určitě bychom ale měli vědět jakými zákony a vyhláškami se pohyb po krajině, přírodě a lese řídí. A také kam se skupinou dětí jet můžeme a kam už ne. Ve své knize o tom pojednávají i Skeřil & Čegan (2003, 6):

Při cykloturistice s dětmi a mládeží se jako účastníci silničního provozu, a současně jako organizovaná skupina, musíte řídit těmito základními předpisy: Zákon č. 56/2001 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 301/2001 Sb., vybavení kola a pokud se jedná o školní akce věstník MŠMT

č. 12, článek 16, sportovně turistické kurzy. Pokud se pohybujete v lese, tak také zákon č. 289/1995 Sb. - tzv. "Lesní zákon".

Z těchto právních předpisů vyplývají učitelům či vedoucím tyto základní povinnosti:

- Děti musí znát pravidla silničního provozu (viz osnovy dopravní výchovy na ZŠ). Je třeba dbát hlavně na znalost dopravních značek, přednosti pravé ruky, odbočování vlevo.
- Děti musí být před zahájením poučeny o bezpečnosti a zásadách jízdy na kole ve skupině.
- Děti musí být poučeny o správném vybavení (obutí, oblečení, přilba).
- Před zahájením činnosti musí být provedena technická kontrola kol.
- Učitel či vedoucí musí znát zdravotní stav dětí.

Další možnosti pohybu v terénu upravuje také zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny Advokátní kancelář Beneš (prezentace z kurzu Instruktor a průvodce terénní cyklistiky na Rychlebských stezkách, 28. 9. 2018). Řeší se v něm například území národních parků mimo zastavěná území obcí, území první a druhé zóny CHKO, či území národních přírodních rezervací.

Minimální počet vedoucích, kteří musí skupinu dětí na výpravě doprovázet, se určuje podle velikosti skupiny a věku účastníků. "Existují totiž různé typy oddílů: benjamínci (5-7 let), světlušky a vlčata (8-10 let), skauti a skautky (11-14 let), roveři a rangers (od 15 let)." (<https://www.skaut.cz/pro-rodice/prihlasit-dite/>). Podle typu oddílu, se kterým se chceme na cyklovýpravu vydat, bychom měli přizpůsobit náročnost, počty vedoucích, program a další aspekty celé výpravy. Můžeme zde ovšem uplatnit pravidlo, že čím více přítomných vedoucích, tím lépe.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (2005) uvádí ve svých metodických pokynech:

V silničním provozu má družstvo maximálně 10 cyklistů, za které odpovídá vedoucí družstva. Trasu přesunu volí vedoucí kurzu s ohledem na výkonnost a zdravotní stav žáků, na stav a frekvenci dopravy na komunikaci atd. Při přesunech v rámci cyklistického kurzu za dopravního provozu musí být na začátku a na konci skupiny zletilá osoba.

Na skautských výpravách jezdí nejčastěji celý oddíl pohromadě. Je-li ovšem dětí hodně, či mají-li mezi sebou velké rozdíly ve výkonnosti, může být rozdělení na menší skupiny žádoucí. Také pokud se před námi nachází nebezpečný či nepřehledný úsek a máme dostatek vedoucích, je dobré děti rozdělit a absolvovat tento úsek v menších skupinách. Skeřil & Čegan (2003) doporučují na skupinu čítající 15–18 dětí dva dospělé vedoucí. A dále ještě pokračují: “Dítě mladší 10 let smí na silnici, místní komunikaci a veřejně přístupné účelové komunikace jet na jízdním kole jen pod dohledem osoby starší 15 let: to neplatí pro jízdu na chodníku, cyklistické stezce a v obytné a pěší zóně.”

2.3. Bezpečnost a pohyb ve skupině

Jedním z rizik, které na nás může během skautské výpravy na jízdních kolech čekat, je riziko nehody či úrazu. Zvláště ve skupině může jedno z dětí strhnout pozornost ostatních a tím ji odpoutat od okolního provozu.

Děti nemají správné reakce zažité, a proto musíme dávat pozor dvojnásob. Musíme je od začátku učit, jak se ve skupině cyklistů chovat:

- jízda by měla být plynulá, neměli bychom nečekaně měnit směr;
- nebrzdíme prudce, ten za námi na to nemusí být připraven;
- udržujeme dostatečné rozestupy;
- neustále sledujeme okolí, abychom měli dostatek času zareagovat na případnou překážku;
- nepředjíždíme v zatáčce;
- v čele skupiny by měl jet někdo, kdo zná trasu, za ním následují slabší a méně zkušené jedinci;
- tempo přizpůsobíme těm pomalejším, neustále ujíždějící skupinka může slabšího jedince dost deprimovat;
- celou skupinku udržujeme co nejvíce pohromadě, abychom mohli dětem pomoci při případném problému či defektu;
- vždy dodržujeme pravidla silničního provozu, vpravo jezdíme i na silnicích bez automobilového provozu;

- první signalizuje ostatním nerovnosti na silnici, zpomalení nebo zastavení. (Lišková, 2005, 60)

Zeuwts, Vansteenkiste, Deconinck, Cardon & Lenoir (2017) ve své studii ukazují, že děti staví svůj úsudek výhradně na přítomnosti aut, která jsou viditelná. Děti si dle této studie neuvědomují, že další účastníci silničního provozu, kteří nejsou zrovna vidět (kvůli vegetaci či jiným účastníkům silničního provozu) mohou také přispět k hrozícímu střetu. Zeuwts et al. v téže studii dále uvádějí, že cyklisté předpovídají blížící se dopravní situaci na základě svých vlastních znalostí a zkušeností z oblasti dopravy. U dětí, které ještě tak bohaté zkušenosti nemají je proto rychlá a vhodná reakce často omezená. Na to poukazuje i studie Hamann & Peek-Asa (2017). V ní se můžeme dočíst, že děti mají s prostředím vozovky méně zkušeností především co se týče výběru bezpečné trasy a zvládnání vzniklé dopravní situace při různém množství dopravy. Zde je třeba, aby vedoucí zvládl celou krizovou situaci rychle vyhodnotit a vhodně zareagoval. Zpomalené vnímání a reakce na potencionální nebezpečí nemusí nutně skončit nehodou, zvyšují ale její riziko (Zeuwts et al. 2017).

Naopak snížení rizika úrazu napomáhají správné bezpečnostní pomůcky. Jednou z nich je cyklistická helma. Ze studie Bromell a Geddis (2016) provedené na 293 dětech ve věku 8-12 let, které běžně jezdí na kole do školy, ale vyplývá, že téměř 41 % dětí používá helmy, které nejsou z důvodu poškození, potenciální nefunkčnosti či způsobu nošení bezpečné. Ve většině případů jsou problémem příliš volné podbradní řemínky. Důležité je proto před nasednutím na kola zkontrolovat nejen stav kol, ale i stav dalšího vybavení dětí, kam patří právě helma. Důležitost této kontroly potvrzují výsledky Høye (2018), jejíž výzkum ukázal, že cyklistické helmy snižují riziko zranění hlavy o 48 % a vážného zranění hlavy až o 60 %.

Úrazům způsobeným srážkou s motorovým vozidlem se můžeme snažit předcházet tím, že na skautských cyklovýletech budeme využívat především cyklostezek a polních či lesních cest. Dle studie prováděné v jedné z nemocnic ve Spojených státech amerických se zranění cyklistů nejčastěji odehrála na silnici (47.9 %) nebo před domem (36.6 %). Přitom téměř polovina (45,7 %) zranění vzniklých na silnici, která skončila v nemocnici, zahrnovala motorové vozidlo. (McAdams et al., 2018)

2.4. Náplň cyklovýpravy – cyklohry

Pokud jedeme s dětmi na cyklovýpravu, tak především u těch menších je vhodné nesnažit se pouze najet co nejvíce kilometrů. S dětmi bychom podle jejich věku a schopností měli dělat během jízdy přestávky. Ty můžeme vyplnit hrou, kulturně poznávací činností, průzkumem zajímavých přírodních útvarů, a v létě třeba i koupáním.

Také během cesty děti určitě ocení, pokud si s nimi zahrajeme na kole nějakou hru či třeba vyzkoušíme jejich zručnost pomocí cyklohříčky.

Hoffmannová (in press) rozděluje ve své monografii hry na několik kategorií. Najdeme zde takzvané Drobničky, kam můžeme zařadit hry jako: Jízda na cíl se zavázanýma očima, Jízda ve dvojici, Ring volný, Vrány na kole či Časovaná bomba s pastičkami na myši. Další z kategorií jsou pyramidy. Zde se cyklisté snaží sestavit ze sebe a svých kol ve skupinách rozličné pyramidy, podle obrázků, které dostanou. Poslední z kategorií, které Hoffmannová zmiňuje jsou Orientáky na kolech. Zde jsou zařazeny i Orientační jízda se slepou mapou nebo třeba Honba za pokladem na kolech. Tyto hry slouží pro pobavení cyklistů, zároveň při nich ale i rozvíjejí základní cyklistické dovednosti.

„Cyklokros je jinou kolařskou soutěží. Tentokrát má každý prokázat svou jezdeckou i fyzickou zdatnost na trati, která vede obtížným terénem a je vytyčena tak, že závodníci musí často seskočit a tlačit nebo nést kolo do svahu, houštinami, přes potok.“ (*Skautský oddíl II.: Program 1*, 1993, 28)

Cyklokrosy, závody, downhill sjezdy či slalomy můžeme zařadit do další kategorie. “Závody tohoto druhu – i když na jednoduchých tratích, kde tolik nehrozí úrazy – pořádá mnoho skautských oddílů už celá desetiletí. “ (Břicháček, Kotyza, Šťastný, & Zapletal, 1993, 108) Děti procvičují svoji rychlost, zručnost, snaží se udělat co nejmenší počet chyb anebo třeba jet co nejpomaleji, jako ve hře Závod o zlatou želvu, kterou popisuje kniha *Skautský oddíl II.: Program 1* (1993, 27-28).

Závod o zlatou želvu. Vymysleli jej kdysi dávno vodáci z pardubické Sedmičky. Inspirovali je slavné místní závody o zlatou přilbu. Motocykly nebyly volně k použití, a tak je organizátoři nahradili jízdními koly. Cyklistické rychlostní závody jsou však riskantní, a tak oddílová rada přišla na převratný princip, zdánlivě nesmyslný: zvítězí ten, kdo dojede do cíle poslední. Aby byla taková soutěž vůbec proveditelná, musela

být pravidla doplněna těmito body: jezdec nesmí vybočit z trati, dotknout se nohou země, ani se opřít o jakýkoliv objekt.

Boj o zlatou želvu – putovní trofej – je důslednou realistickou parodií motocyklových závodů. Jezdci jsou rozděleni do kategorií „podle obsahu válců“ (přesněji – podle typu kola). Na start přicházejí ve fantastických oblecích (kožené kalhoty, ochranné přilby, mohutné brýle, startovní čísla). Jejich „stroje“ nesou reklamní nápisy a ti menší si upevňují na kolo různá vrčítka a hřmotítka, která mají „vyrábět řev motorů“.

Tento závod se koná jednou za rok a patří k těm podnikům, na které se celý oddíl těší a o nichž si povídá ještě dlouho po jejich skončení. Trať vede polními a lesními cestami, kde nejezdí auta, i různorodým terénem.

Do cyklohříček můžeme zařadit i nejrůznější jízdy zručnosti či jízdy akrobatické. Ty mohou být “zaměřeny na další rozvoj cyklistických dovedností, jako je správné řazení převodů, jízda a brzdění z prudkého kopce, rychlá jízda, ale především na techniku jízdy ve skupině, jak v terénu, tak na silnici.” (Skeřil & Čegan, 2003, 27)

3. CÍL PRÁCE

Hlavním cílem práce je prostřednictvím dotazníku shromáždit data ze skautských oddílů v rámci celé České republiky, vyjadřující orientační míru využívání cykloaktivit v daných oddílech.

V rámci výzkumu byly určeny následující dílčí výzkumné cíle:

- Definovat cykloaktivitu jako jednu z forem skautské činnosti a vyjmenovat základní požadavky na skautské vedoucí při jejím plánování.
- Shromáždit a zpracovat informace a zkušenosti s cykloaktivitami z různých skautských oddílů.

Výzkumný předpoklad: Většina skautských oddílů v České republice ve své činnosti jízdí kola využívá minimálně nebo vůbec. Nejčastějšími důvody, proč je nevyužívají, je složitá organizace akcí s jízdami koly a vysoké nároky na počet vedoucích při těchto akcích. Také nezáměr vedoucích může být jeden z důvodů.

4. METODY PRÁCE

4.1. Charakteristika výzkumného souboru:

Dotazník zodpovědělo celkem 104 respondentů z celé České republiky. Mezi respondenty byli muži i ženy. Zastoupení jednotlivých pohlaví nebylo pro naši práci důležité, proto jsme se na něj netázali ani v dotazníku.

Dotazník byl cílen na osoby činné ve skautských oddílech, které mají, alespoň částečně, na starosti přípravu programu pro ostatní členy svého oddílu. Tato skupina může být díky individualitě zvyklostí jednotlivých skautských oddílů věkově dosti široká. Jedná se o věkovou kategorii především vysokoškoláků, ale patří sem často i středoškoláci či již pracující dospělí. Z tohoto důvodu věk nebyl limitujícím kritériem pro vyplnění dotazníku.

4.2. Sběr dat:

Ke sběru dat byla využita metoda dotazníku vlastní konstrukce (Příloha 1). Tuto metodu Chráska (2016) charakterizuje jako metodu rychlého a poměrně ekonomického shromažďování dat od velkého počtu respondentů. Dotazník byl vytvořen v programu Google formuláře a skládá se ze čtyř oddílů. Každý respondent vyplňuje pouze dva z nich. První z oddílů vyplňují všichni respondenti, a podle odpovědi na otázku číslo 4 jsou posláni do oddílu následujícího. Následující oddíly jsou rozdílně dlouhé. Nejdelší verze dotazníku obsahuje 18 otázek. Otázky jsou uzavřené a otevřené. Otevřené otázky byly zvoleny především z důvodu, který popisuje Chráska (2016, 160). “Kladem otevřených položek je, že umožňují často hlubší proniknutí ke sledovaným jevům a lépe postihují skutečné mínění respondentů než položky uzavřené.” Ve dvou otázkách respondenti vyjadřují svou odpověď pomocí škály 1 až 5.

Respondenti vyplňovali dotazník na internetu, kde jsme ho sdíleli prostřednictvím skupiny “Skautforum” na sociální síti Facebook. Tato skupina má v současné době 3 639 členů (k datu 8. 3. 2019). V popisu skupiny přímo na Facebooku můžeme najít, že je to skupina, “která je určena pro členky a členy Junáka – českého skauta a je inspirativním a diskuzním prostorem především pro skautské vedoucí a další činovníctvo.” (<https://www.facebook.com/groups/skautforum/>). Tato skupina byla zvolena z důvodu velké rozmanitosti jejích členů. Ve skupině jsou lidé z celé republiky, různých věkových kategorií, z různých skautských oddílů.

Dotazník jsem také rozeslala prostřednictvím internetu několika svým známým, kteří jsou aktivními členy Junáka a oni ho dále poslali mezi své známé, také skauty.

Celková doba sběru dat byla 3 týdny.

4.3. Vyhodnocování dat:

Vyplněných dotazníků se sešlo celkem 104. Pro účely našeho výzkumu nebylo nutné žádný z dotazníků vyřazovat. Pracovali jsme tedy s plným počtem.

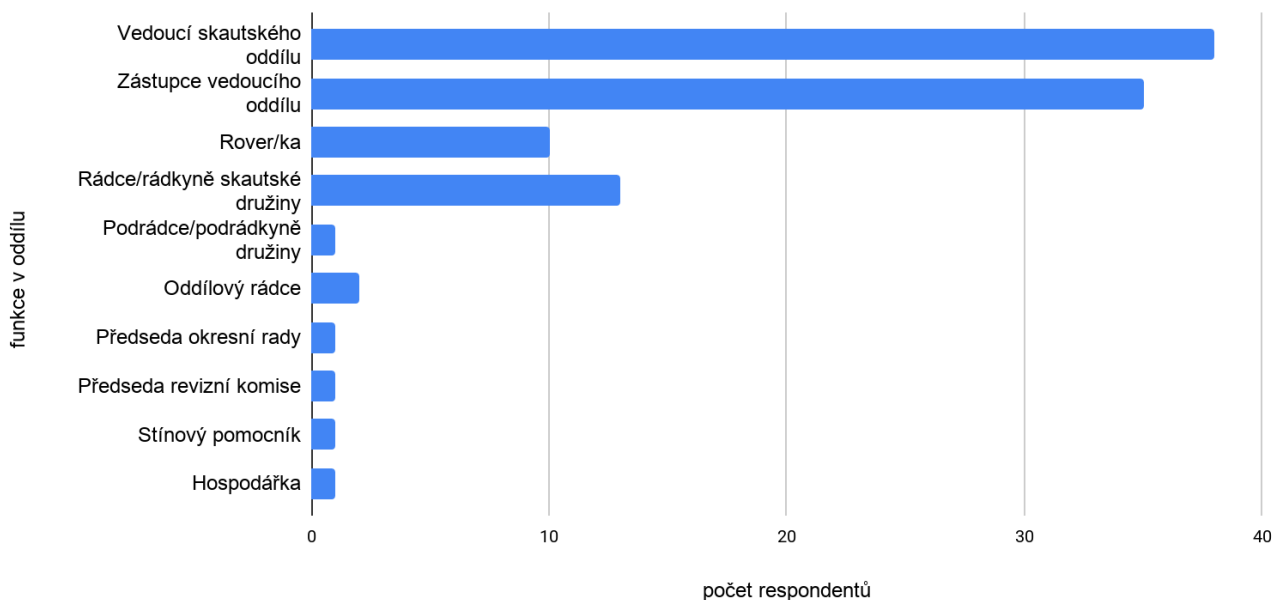
Odpovědi jsme zpracovávali postupně podle toho, jak šli jednotlivé otázky v dotazníku za sebou. Odpovědi na otázky uzavřeného typu jsme zanesli do grafů. Odpovědi na otázky otevřeného typu jsme pro lepší práci s nimi vždy rozdělili do několika kategorií. Kategorie jsme zvolili podle témat, která se v odpovědích opakovala. Odpovědi, kde se objevovalo více témat najednou jsme ponechali zvlášť.

5. VÝSLEDKY PRÁCE

Jelikož byly dotazníky distribuovány prostřednictvím internetu, tak každý, kdo dotazník vyplňovat začal, ho i dokončil. Mohli bychom proto říci, že dotazník měl stoprocentní návratnost. Musíme si však uvědomit, že skupina, kde byl dotazník sdílen, měla přes 3 000 členů. Z tohoto pohledu má dotazník návratnost velmi malou.

Vaše funkce v oddílu

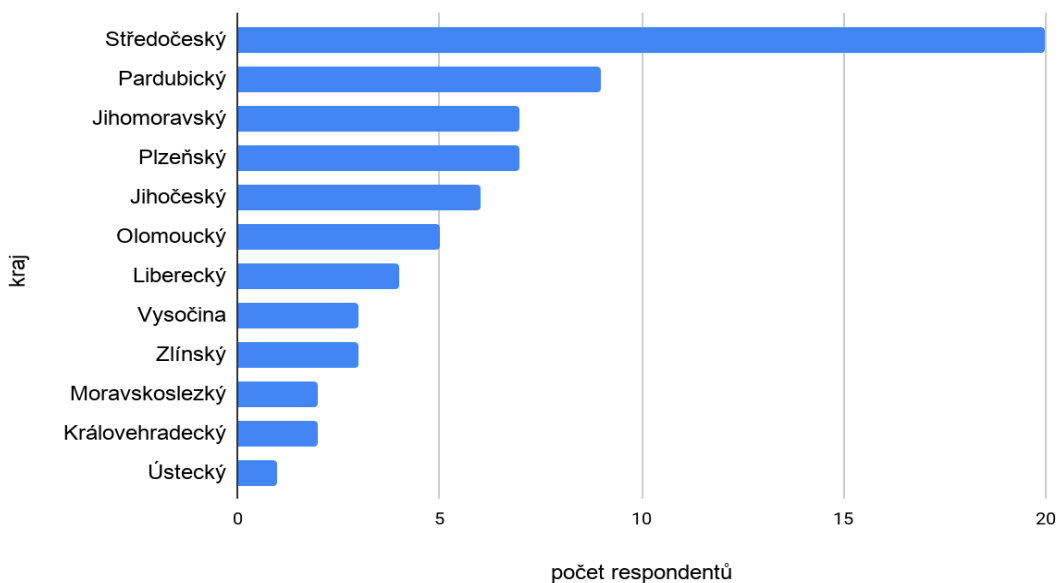
První otázka, kterou dotazník obsahoval, se týkala zjištění funkce, kterou jednotliví respondenti mají ve svých oddílech. Otázku zodpovědělo celkem 103 osob. Jeden respondent na tuto otázku neodpověděl.



Obrázek 1. Grafické znázornění skautských funkcí respondentů

V jakém oddíle působíte?

Na otázku následující, která zjišťovala oddíl neboli působiště respondentů, byly odpovědi rozličné. Nejvíce respondentů, jak můžeme vidět v následujícím grafu, pocházelo ze Středočeského kraje. Naopak z Karlovarského kraje nebyl v dotazníku ani jeden respondent. Samostatný kraj Hlavní město Praha jsem pro potřeby mé práce zařadila do kraje Středočeského. Protože otázka byla otevřeného typu, ne všichni uvedli místo svého působení.

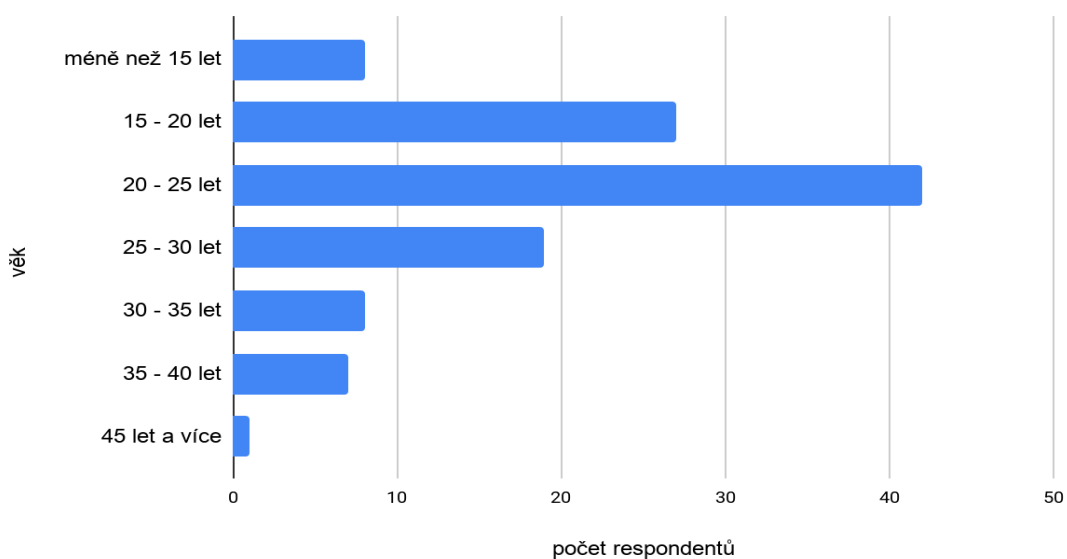


Obrázek 2. Grafické znázornění rozložení místa působnosti respondentů

V druhé části této otázky bylo, zda se jedná o oddíl koedukovaný, dívčí či chlapecký. Na tuto otázku odpovědělo 100 respondentů. Nejvíce byly zastoupeny oddíly koedukované, celkem 39 oddílů (39 %). Chlapeckých oddílů bylo 26 (26 %) a dívčích 35 (35 %).

Věk

Jak jsem již zmínila v metodice, věk respondentů nebyl pro můj výzkum klíčovým ani limitujícím faktorem. Přesto jsem za statistickým účelem otázku na věk do dotazníku zařadila.



Obrázek 3. Grafické znázornění věkového rozpětí respondentů

Využíváte, nebo jste někdy v minulosti využívali ve své skautské praxi jízdní kola?

Nejvíce respondentů odpovědělo, že jízdní kola ve své skautské praxi využívají, a to celkem 64 (61,5 %). Dalších 18 respondentů (17,3 %) uvedlo, že jízdní kola dříve využívali, ale v současné době již ne. 22 osob (21,2 %) se vyjádřilo, že jízdní kola nepoužívají, ani v minulosti nepoužívali.

Odpověď: Dříve jsme jízdní kola využívali, ale v současné době už ne

Z respondentů, kteří odpověděli, že dříve jízdní kola využívali, ale nyní již ne, jich 22,2 % uvedlo, že plánují do budoucna opět jízdní kola ve své oddílové činnosti používat. Na stejnou otázku odpovědělo 9 respondentů (50 %) možná a zbylých 5 (27,8 %) se vyjádřilo záporně.

Důvody, proč jednotlivé oddíly přestaly jízdní kola využívat, můžeme rozčlenit do několika kategorií. Nejčastěji respondenti uvádějí, že důvodem byla náročnost, ať již přípravy akce či její realizace.

“V našem oddíle se kola využívala naposledy v době, kdy jsem byl ještě já, jako vlče. Byly tam lidi, kteří se o to starali a měli to v malíku. Po odchodu vedení se kola přestala využívat. Několikrát jsme na to už narazili, že bychom je třeba mohli vrátit, ale vždy jsme skončili u toho, že obecně je to hodně náročné na realizaci, přípravu, údržbu a pak následně i ukočívání na silnici. Zároveň tu v tuto chvíli není nikdo, kdo by si to vyloženě rád vzal na sebe a aktivně se snažil kola do akcí a aktivit zapojovat. Což vnímáme jako ten hlavní problém.”

Důvodem, který s náročností organizace akce souvisí, je také věk skautů.

“Přesný důvod neznám, ale očekávám, že to může být způsobeno náročnější organizací a také ne všechna vlčata kolo mají, tudíž by taková akce nemohla být pro všechny.”

“Protože děti ještě na kole neumí ;)”

Dalším z důvodů, které respondenti uváděli, byla bezpečnost.

“Kvůli bezpečnosti”, “vyšší rizika”, “Obava o bezpečnost dětí, jejich horší fyzická kondice”

A v neposlední řadě i nezájem nebo dokonce odpor, či nedostatek vedoucích.

“Jízdní kola jsme využívali pouze na společných akcích se skautkami, protože jejich vedoucí byla cyklomaniak. Teď se jim změnilo vedení a přestali jsme na nich jezdit. Avšak stále existují

jednodenní akce, na které se někteří skauti dopravují kolmo. (Tyto akce se však konají za městem a zbytek jde pěšky.)”

“Nezájem dětí i vedoucích”, “Většina současných vedoucích k tomu má odpor.”

“Nemáme ve dvou dospělých odvahu jet s vlčaty a světluškami na kola.”

Odpověď: Jízdní kola nevyužíváme, ani jsme dříve nevyužívali

Dotazovaní, kteří odpověděli záporně na otázku, zda využívají, či někdy využívali ve své skautské praxi jízdní kola, dále odpovídali na otázku, zda už o možnosti kola použít uvažovali a co je od toho případně odrazuje.

Nejčastější odpovědi byla opět náročnost, a to na organizaci a přípravu předem, či na samotnou realizaci.

“Ne, některé děti na kole neumí, je to náročné, potřebovali bychom na to více dospělých. Nevidíme přínos zrovna tohoto sportu, hrajeme jiné, organizačně jednodušší, například bruslení na ledu, míčové hry apod.”

“Nejvíce mě od toho odrazuje to, že všichni kolo mít nemusí, kdo ví v jakém stavu děti kola mají a jak na nich umí jezdit ... všechno tohle se dá samozřejmě docela snadno vyřešit ale protože sama nejsem vášnivá cyklistka tak jsem ještě neměla dostatečnou motivaci dostat se k tvorbě programu do kterého bych zahrnula kola”

“No ani moc ne... Já si osobně nepamatuji, že by někdy padl takovýto nápad a ani od starších vedoucích jsem neslyšela, že by něco takového podnikali dříve. Nejvíce nás od toho asi odrazuje náročnost, ne fyzická, ale na zařízení a domlouvání, proto na táborech nemáme ani puťáky, což mi je nejvíce líto. “

“Ano, odrazuje nás přeprava kol, jejich technický stav a jejich vybírání od rodičů.”

Jako v předchozí otázce byla jedním z důvodů i bezpečnost:

“Bezpečnost, otázka tech. vybavení kol dětí”

“Ano, problematická je bezpečnost.”

“Vedla jsem vždy nejmladší družinku benjamínků, kde jsem si netroufla z bezpečnostních důvodů. Spíše jsme se věnovali jízdě na lodích, tím, že jsme vodní skauti.”

Na druhou část této otázky, zda už o možnosti jízdní kola využít uvažovali, uvedlo celkem 5 respondentů zápornou odpověď. Další 4 odpověděli, že jízdní kola ve svém oddílu využít plánují.

“nápad už přišel, jen jsme ho zatím nezrealizovali”

“Ano – letos se chystáme udělat testovací víkendovku a potom možná cykloexpedici do Polska.”

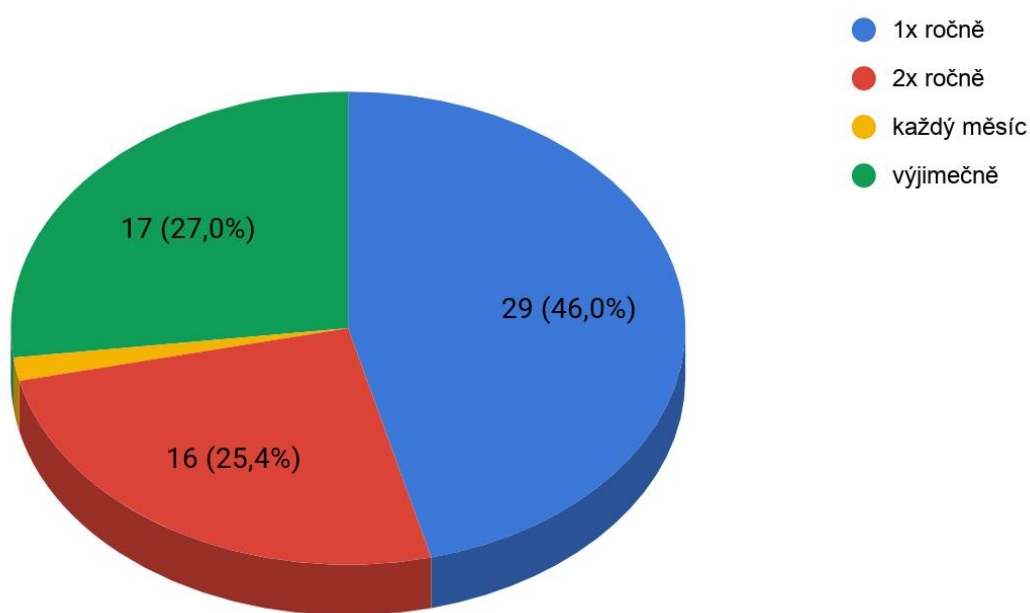
“ano, plánujeme to do budoucna :)”

Odpověď: Jízdní kola používáme, nebo jsme používali

Poslední skupinu tvořili respondenti, kteří odpověděli, že jízdní kola využívali nebo využívají. Tito respondenti odpovídali na několik otázek, týkajících se používání kol v jejich oddílech.

Jak často jízdní kola ve svém oddílu využíváte?

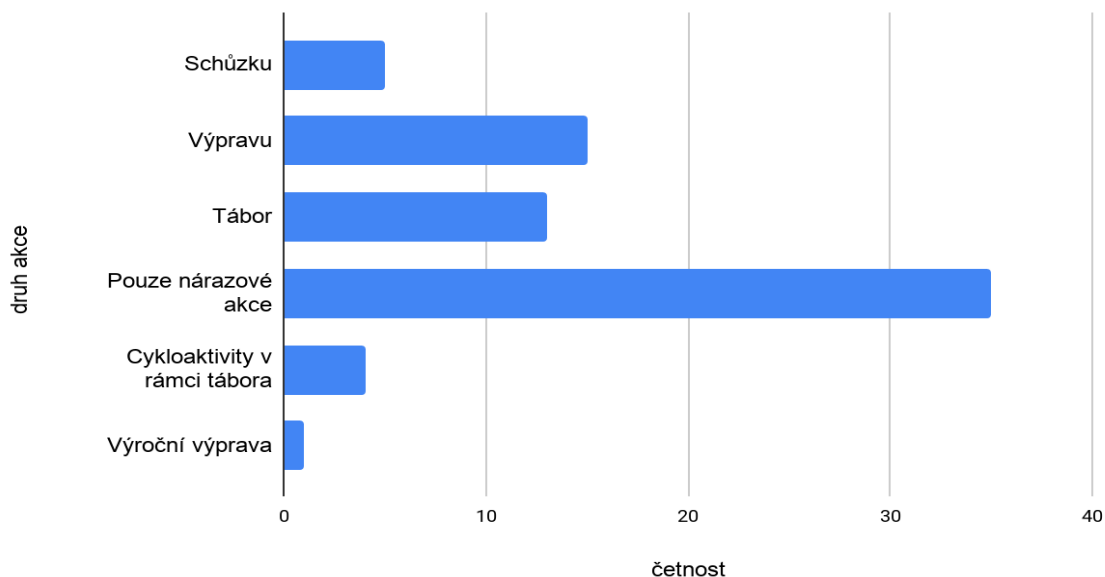
Na tuto otázku odpovědělo celkem 63 respondentů. Nejvíce byla zastoupena odpověď 1x ročně. Naopak pouze jednou byla označena odpověď každý měsíc.



Obrázek 4. Frekvence využívání jízdních kol

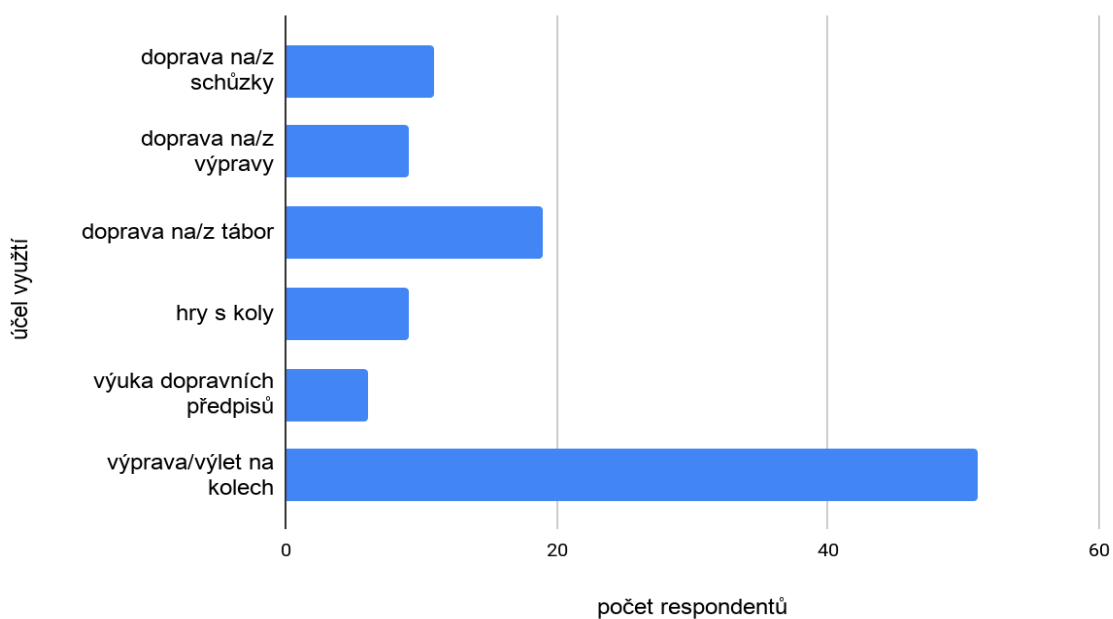
Pořádáte pravidelně schůzku/výpravu/tábor či jinou akci na kolech?

Jaké akce na kolech respondenti pravidelně v rámci svých oddílů pořádají můžeme vidět na obrázku číslo 5. Počet respondentů, kteří odpověděli, je 64. Někteří ale označili více odpovědí současně, jelikož to bylo v této otázce možné.



Obrázek 5. Pravidelně pořádané akce na kolech ve skautských oddílech

Za jakým účelem jízdní kola v oddíle nejčastěji používáte?



Obrázek 6. Graficky znázorněný účel nejčastějšího používání jízdních kol

Jaké vidíte v používání kol přínosy pro svůj oddíl?

Na otázku přínosů používání jízdních kol odpovědělo celkem 51 respondentů. Jejich odpovědi jsem rozdělila do několika kategorií podle témat, která jednotlivé odpovědi spojovala. Témata jsem nazvala: zpestření programu, rozvoj a podpora fyzické zdatnosti, rychlost a usnadnění přepravy a dopravy, bezpečnost a znalost pravidel silničního provozu. Pro veliké množství odpovědí zde cituji pouze ty, které v sobě spojovaly více témat najednou.

“Rychlost, ekologické, zábava”

“alternativa k pěší výpravě, rozšíření možností her na výpravě, výuka dopravních předpisů aj.”

“Učení dětí dopravních předpisů, organizování týmu, možnost urazit větší vzdálenosti na výpravě. Jiný druh pohybu.”

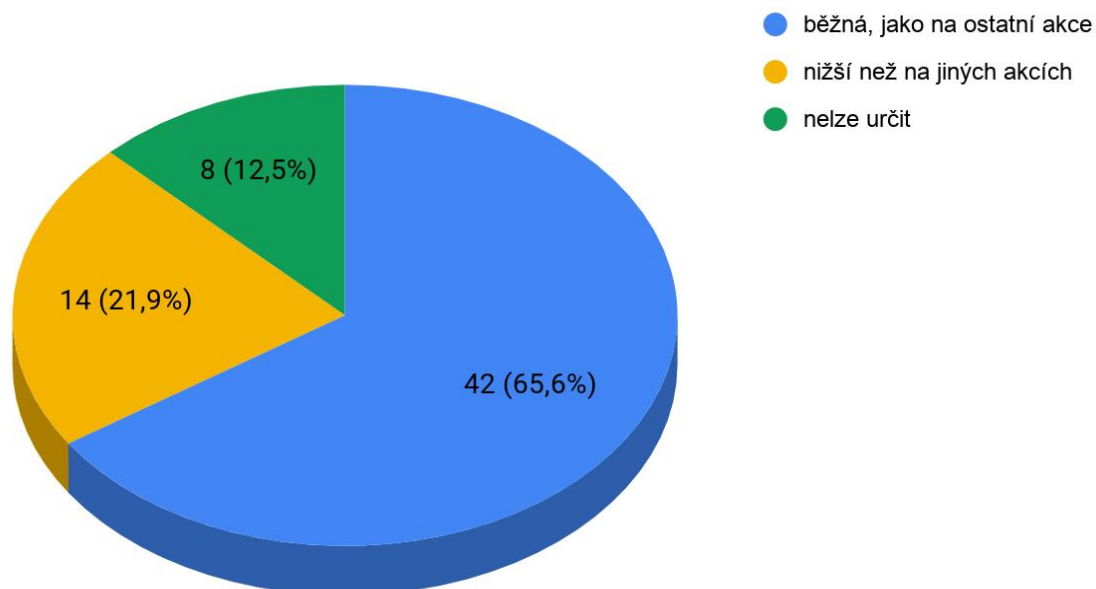
“děti se naučí jiné sportovní aktivitě a pohyblivosti, vzájemná spolupráce při hledání vhodné cesty, orientace v mapách a v terénu, nové dovednosti s jízdou na kole, oprava kola, starání se o kolo, znalost dopravních předpisů”

“zajímavá obměna, fyzická zdatnost, levnější než jiné druhy dopravy, samostatnost”

“Vůbec schopnost na tom kole ujet pár kilometrů. Děti na kole ujedou třeba 10-15 km, ale na táboře jezdíme běžně mezi 35-40 km. Zlepší si dech, posílí, naučí se, jak s kolem zacházet, jak přehazovat a vůbec se zorientují v dopravě.”

Jaká je účast dětí na akcích, kde se využívají jízdní kola?

Na tuto otázku nejvíce respondentů - 42 (65,6 %) odpovědělo, že účast je běžná jako na ostatních akcích. Ani jeden z respondentů neoznačil možnost vyšší účast než na jiných akcích.

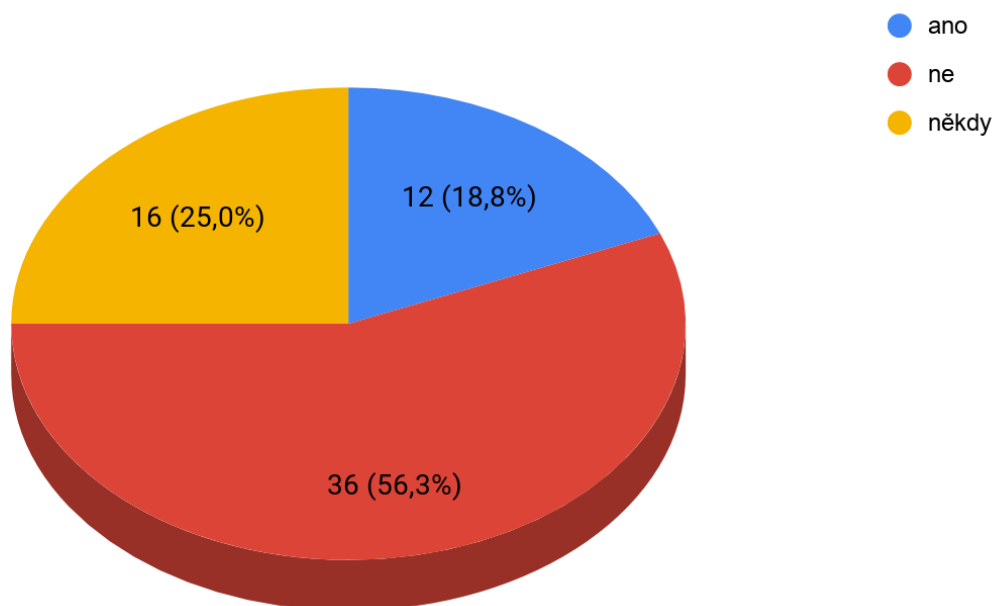


Obrázek 7. Účast dětí na akcích s koly

Jak tyto akce hodnotí děti ve vašem oddíle?

Z celkem 63 odpovědí, většina - 32 (50,8 %) zvolila na škále od 1 do 5 (1= velice oblíbené, 5= neoblíbené) možnost 2. Dvacet respondentů (31,7 %) zvolilo možnost 3. Možnost 1, velice oblíbené, odpovědělo 7 dotazovaných (11,1 %). Hodnotu 4 odpověděli tři respondenti (4,8 %) a možnost “neoblíbené” pouze jeden respondent.

Ptáte se rodičů na jejich názor na akce s jízdou na kole?



Obrázek 8. Dotazování na názor rodičů dětí

S jakým hodnocením se setkáváte od rodičů dětí?

Hodnocení probíhalo na škále 1 až 5, kdy 1 znamenalo “kladné” a 5 znamenalo “negativní”. Z celkem 56 odpovědí, nejvíce osob - 25 (44,6 %) zahrlo hodnotu 2. Šestnáct (28,6 %) respondentů odpovědělo možnost 3. Možnost 1 vybralo 15 (26,8 %) respondentů. Možnost 4 a 5 neodpověděl nikdo.

Setkali jste se s negativními reakcemi od rodičů?

Z 63 odpovědí odpovědělo 10 (15,9 %) respondentů kladně, tudíž, že se s negativními reakcemi od rodičů setkali. Tito respondenti byli v další otázce dotázáni, co se rodičům nelíbilo. Jejich odpovědi můžeme rozdělit do tří kategorií. První a nejvíce zastoupenou z nich byla absence vybavení.

“Některé děti neměly kolo, musely si ho buď půjčit, nebo dojet za námi na výpravu vlakem. Ale to bylo minimum dětí, asi dvě”

“Někteří i v dnešní době pro děti nemají helmy, i když mají kola.”

“Ne všechny děti kolo mají... Pro některé to je nezanedbatelná investice.”

Dalším z problémů, které rodičům vadily, byla (ne)bezpečnost akcí s koly.

“Že je to nebezpečné.”

“Že si jejich dítě něco udělá.”

“báli se jízdy na kole v Praze a okolí/děti nejezdí na kole”

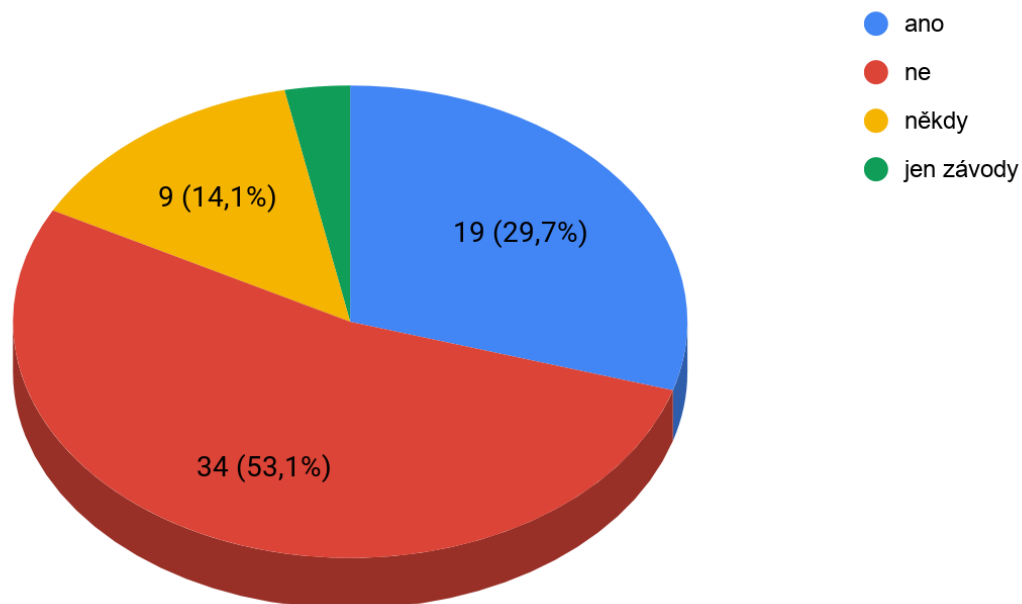
Poslední z důvodů, že problémem byla náročnost, uvedli pouze dva respondenti.

“Náročnost jízdy na kolech. Každé dítě má jiné meze a některým rodičům se běžný standard zdál příliš.”

“Nevlastní vybavení – jízdní kolo, nebo mají obavy, že jejich dítě není dostatečně zdatné a výlet nezvládne – rodina sama nejezdí na výlety na kole”

Hráli jste, nebo hraje, na těchto akcích s jízdními koly i nějaké hry na kolech či s nimi?

Jak můžeme vidět v následujícím grafu, nejvíce z celkového počtu 64 odpovědí byla zastoupena možnost ne (53,1 %). Naopak možnost “jen závody” byla zvolena pouze dvakrát (3,1 %).



Obrázek 9. Procentuální podíl hraní her na akcích s koly

Respondenti, kteří odpověděli “ano”, byli v následující otázce dotázáni na jejich nejoblíbenější hru. Celkem 7 z nich odpovědělo, že to jsou nejrůznější závody.

“Cyklistické závody”, “Štafety, závody”, “Závod do vrchu”

“Různé dovednostní závody: slalom, nejpomalejší jízda, přejezd překážky, ...”

“Závod na nejnižším převodu”

5 respondentů uvedlo že nejradši mají hříčky dovednostní,

“Při jízdě chytit míček a trefit koš”, “Opičí dráha”, “slalom, pomalá jízda”, “Zkouška zručnosti, slalom...”

3 odpovědi spojoval závod Zlatá želva a poslední 3 respondenti uvedli specifickou hru.

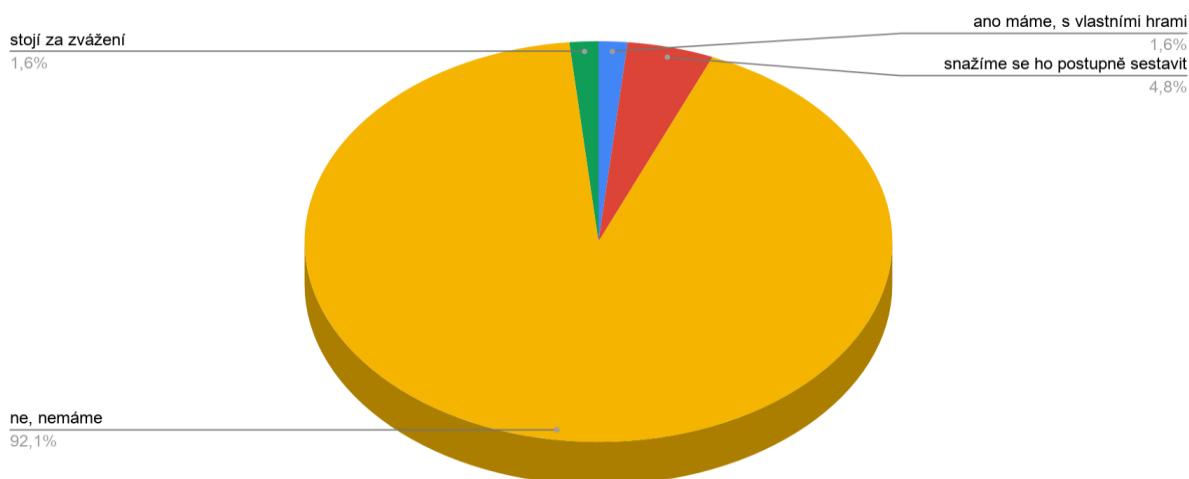
“dílní hra v rámci celotáborové etapové hry – hledání tajných schránek v terénu, na kolech”

“Sedlčanský pošťák”

“Na chodce a cyklisty, kdy se dodržují na hřišti pravidla, jeden je i policista, který dodržování hlídá, v rolích se střídají.”

Máte nějaký zásobník her s koly?

58 respondentů z celkového počtu 63 uvedlo, že žádný zásobník nemají. Jak odpovídali ostatní, můžeme vidět v následujícím grafu.



Obrázek 10. Grafické znázornění počtu oddílů se zásobníkem her s jízdními koly

Stal se vám někdy v průběhu programu na kolech nějaký úraz?

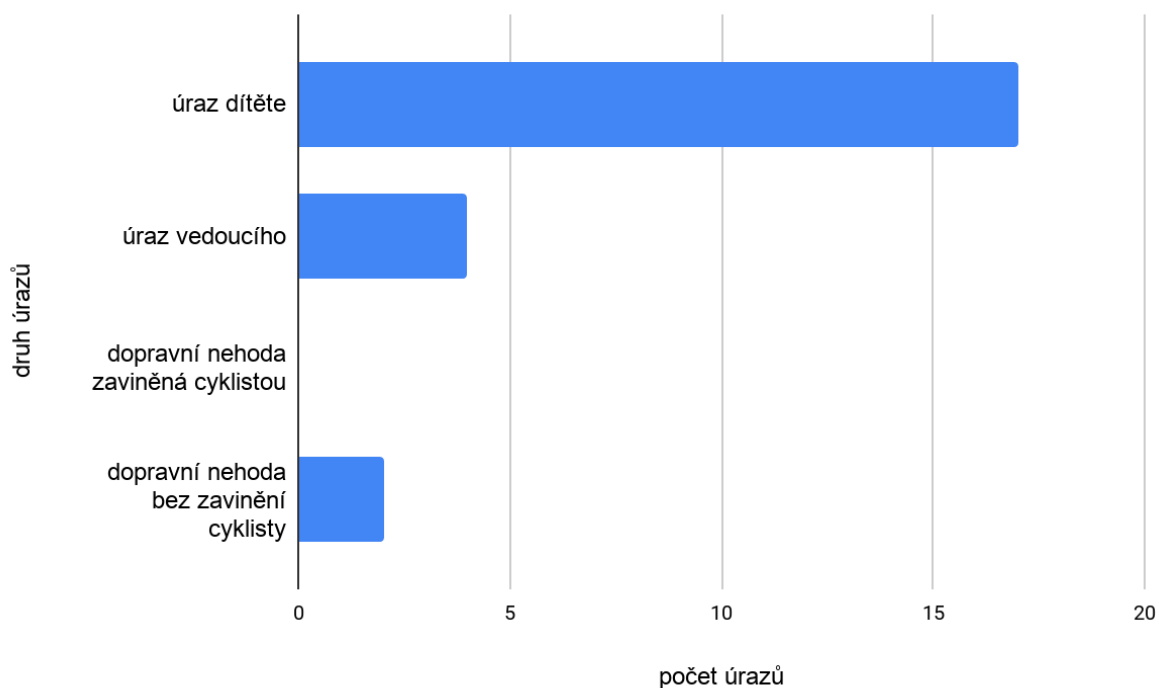
Většina dotázaných - 44 (68,8 %) zvolila možnost “naštěstí ne”. Po jednom respondentovi uváděli vlastní odpovědi:

“jen sem tam nějaké lehké odření kolene”

“Zranila jsem se sama, jen jsem se odřela na obličej”

“Zrovna když jsme byli s oddílem na kolech, zlomila si moje babička nohu, ale to bylo v jiném koutě republiky a asi to nesouviselo.”

Podíl ostatních odpovědí můžeme vidět v následujícím grafu.



Obrázek 11. Grafické znázornění úrazovosti

6. DISKUZE

Nejvíce respondentů v dotazníku uvedlo, že jsou vedoucími, případně zástupci vedoucího oddílu. Některé z dotazníků obsahovaly více odpovědí na tuto otázku, pravděpodobně proto, že daní respondenti zastávají ve svých oddílech více funkcí. To je ve fungování skautských oddílů běžná praxe.

Věkové rozložení respondentů odpovídá běžnému věkovému rozložení u jednotlivých oddílových funkcí v rámci organizace Junák – český skaut. Nejvíce osob činných v oddílu ve vedoucích funkcích je ve věku vysokoškolském. Tento věk odpovídal v dotazníku možnosti 20–25 let. Ta byla také zvolena nejčastěji. Ve skautské praxi funguje ověřený model, že skauti přecházejí do kategorie roverů při dokončení základní školy, tudíž ve věku okolo 15 let. V tomto období plní nejčastěji funkci rádce či podrádce skautské družiny, protože ještě nemohou převzít za oddíl plnou zodpovědnost. Není tím pádem překvapením, že druhou nejčastěji zastoupenou věkovou kategorií byla právě ta 15–20 let.

Odpovědi na další otázku, zda respondenti využívají či v minulosti využívali jízdní kola v rámci svých skautských oddílů, pro nás byly překvapující. V práci vycházíme z předpokladu, že většina skautských oddílů do své činnosti jízdní kola spíše nezapojuje, či je zapojuje minimálně. V rámci dotazníku však přes 61 % dotázaných uvedlo, že ve svém oddílu jízdní kola v minulosti využívali či ještě využívají. Takto vysoké procento může být způsobeno tím, že skupina respondentů, která dotazník zodpověděla, s jízdními koly zrovna pracuje. Při větším výzkumném vzorku by toto číslo mohlo být jiné. Zároveň se dá předpokládat, že téma dotazníku zaujalo právě ty respondenty, v jejichž repertoáru činností nějakým způsobem jízdní kolo figuruje.

Ve skupině respondentů, kteří kola dříve využívali, ale nyní již ne, bylo kladných postojů k otázce obnovení využívání kol zhruba stejně jako záporných. Polovina osob zvolila odpověď možná. Využívání kola často závisí na jednotlivých členech vedení oddílu, a na tom, jaký mají zrovna oni k cyklistice vztah. To se ukazuje i v otázce následující. Jedním z důvodů, proč oddíly přestávají jízdní kola využívat, je totiž nezájem či nedostatek vedoucích. Tuto možnost napsalo celkem 6 respondentů ze 17. Ještě početněji zastoupenou kategorií byly odpovědi, které spojovala náročnost na plánování a realizaci či na samotné členy oddílu. Přece jen musí už trochu na kole umět. Někteří také zmiňovali nízký věk skautů ve svých oddílech a tím pádem jejich neschopnost výpravu na kolech absolvovat. Jak bylo zmíněno výše, podle

věku rozdělujeme různé typy oddílů. S těmi nejmenšími, benjamínky, světluškami a vlčaty, by výlet na kolech byl bezesporu náročnější a vyžadoval by například dostupnost cyklostezek nebo polních či lesních cest mimo běžné komunikace. Taková situace nastává typicky na letních táborech, kdy kolo může být vítanou cestou k rozšíření akčního rádiu a zakomponování širší krajiny do táborového programu.

Ti, kteří na otázku využívání jízdních kol ve svých oddílech odpověděli záporně, se dále vyjadřovali k tomu, co je od jejich použití odrazuje a zda už o něm přemýšleli. Nejčastější z odpovědí byla opět náročnost na přípravu akce či její samotnou organizaci. Respondenti jsou odrazováni počtem dospělých vedoucích, kteří by byli pro uskutečnění akce potřeba, stavem jízdních kol, na nichž by děti přijely a také jejich přepravou. Jako další z důvodů byla zmiňována bezpečnost. Pozitivní byly odpovědi dvou respondentů na otázku druhou, zda plánují kola využívat ve svých oddílech v budoucnu. Jejich odpověď zněla, že se na to chystají už letos a pokud se jim to osvědčí, plánují jízdní kola do své oddílové činnosti zapojit.

Odpověď každý měsíc, na otázku intenzity využívání jízdních kol, byla uvedena jedním respondentem, jehož oddíl je vesnický. Na schůzky, které se konají pravidelně každý týden, se místní děti dopravují celoročně převážně na kole, proto zvolil tuto možnost. Je to také pravděpodobně tím, že respondentův oddíl se nachází v rovném regionu Haná, kde jsou k cyklistice vychovávání všichni už od mala. Dvacet devět osob (z celkového počtu 63) zvolilo odpověď 1x ročně. Jak je zmíněno v přehledové části, cykloturistiku využívají skautské oddíly spíše jako doplňkovou formu své činnosti. Hlavní formou je turistika pěší. Skauti se také snaží mít program co nejvšestrannější a činnosti obměňovat. Šíře škály činností může být sama o sobě důvodem pro to, že cykloturistice nevěnují takovou pozornost a provozují ji jednou až dvakrát ročně, či výjimečně, jak uvádí ostatní.

Akcí na kolech, která byla zmíněna jako pravidelně pořádaná, byla výprava. Jak jsme výpravu již definovali v přehledu poznatků, je to jedno či vícedenní výlet. Co se týče cyklovýprav, jedná se spíše o výpravy na jeden den, z důvodu jednodušší přípravy a organizace. Ještě častěji byla ale označena možnost pořádání pouze nárazových akcí. Zajímavá byla odpověď jednoho respondenta, který psal, že jeho oddíl pořádá pravidelně *“jednou za rok výlet na Nový Hrádek k uctění památky padlých skautů”*. K posílení smyslu této pietní akce pro skauty samotné, může přispívat právě jejich námaha a úsilí, dostat se na Nový Hrádek na kolech. Další z respondentů také zmiňovali, že pořádají pravidelně tábory s jízdními koly, ale ne ve smyslu cyklotáborů. Spíše prý kola využívají k různým hrám a aktivitám, nebo pro

usnadnění dopravy po okolí. To je také jeden z přínosů jízdnicích kol, které respondenti uvádějí v dalších otázkách.

Jako na otázku předchozí byla i na tu následující, která zjišťovala účely využívání kol, nejčastější odpovědí výprava na kolech. U účelu využívání kol bylo uvedené i dojíždění na schůzky a tábory, jak jsme již uváděli výše.

Otázka na přínosy využívání jízdnicích kol v jednotlivých oddílech vybízela respondenty k aktivitě, protože byla koncipována jako otevřená. Díky tomu se sešly opravdu zajímavé odpovědi. Ty jsme pro zpřehlednění rozdělili do několika kategorií podle témat, která v nich převládala. Jedním z témat byl rozvoj a podpora fyzické zdatnosti. Ta, jak je uvedeno v první kapitole přehledu poznatků, je jednou z oblastí skautské činnosti, na kterou byl v dřívějších dobách i dnes kladen velký důraz v rámci všestranného rozvoje osobnosti. Jeví se proto jako pozitivní, že ji respondenti zmiňují i zde. Téma, které bylo respondenty uváděno nejvíce, je zpestření, obohacení a oživení oddílové činnosti. S tímto bylo často zmiňováno i usnadnění přepravy a dopravy, především na táboře. Oddíly pravidelně táboří v lesích či na odlehlých místech. Tam se auty dostává špatně, někdy je to i nemožné. Často proto s sebou oddíl vezme alespoň nějaká kola, aby mohla být využita na přípravu her, jízdu na nákupy, na poštu, atd. Poslední z kategorií byla bezpečnost a znalost pravidel silničního provozu. Zmiňováno bylo vytvoření základních znalostí, které děti budou využívat celý život. Objevovalo se i bezpečné chování dětí, kterým neohrožují sebe ani ostatní a v neposlední řadě naučení dopravních značek, nebo spolupráce v týmu.

Mnoho dětí, které chodí do skautu, se těší na každou akci a pokud možno, nechtějí ani jednu vynechat. V případě cykloakcí může být pro účast dítěte překážkou, jak bylo zmíněno výše, absence, popřípadě nevhodný stav jízdnicího kola. Pokud má ale dítě kolo v pořádku a běžně na něm s rodiči nebo do školy jezdí, je velmi pravděpodobné, že na cyklovýpravu pojede. Míra účasti dětí na cyklovýpravě proto bývá stejná v porovnání s ostatními akcemi. To ukazují i výsledky v dotazníku. Důvodem nižší účasti na cyklovýpravách může být chybějící jízdnicí kolo či vybavení, ale často i strach rodičů, či jejich odpor k cyklistice, čemuž se věnujeme podrobněji v otázce na názor rodičů na cykloakce.

Hodnocení akcí s jízdnicími koly od rodičů a od dětí mohou být dle našeho názoru subjektivně ovlivněna ze strany respondenta. Jak bylo zmíněno v předchozím odstavci, většina dětí se na skautské výpravy těší a má ve skautu mnoho kamarádů. To má za důsledek, že se

z oddílových akcí děti vrací nadšené. Už i kvůli tomu, že jsou na chvíli pryč od rodičů. Opačný postoj dítěte by mohl nastat nejčastěji pokud by se na výpravě stalo něco vyloženě negativního. Co se týče názoru rodičů, není pravidlem, aby se jich skautští vedoucí ptali na zpětnou vazbu k akcím. To vyplývá i z odpovědí na otázku, zdali se respondenti ptají rodičů na jejich názor na akce s jízdami koly, kde převládá záporná odpověď. Se zpětnou vazbou se vedoucí setkávají nejčastěji pokud je nějaký problém a rodič si přijde stěžovat.

Respondenti, kteří se ve svých oddílech setkali s negativním hodnocením od rodičů, zmiňovali nejčastěji absenci vybavení a obavy z nebezpečnosti nebo náročnosti akce. V mnoha případech rodina sama na kole nejezdí. Pokud by tedy mělo jejich dítě někam jet, nemají pro něj třeba ani kolo. Také mohou mít o své dítě strach, protože sami s jízdou na kole nemají moc zkušeností.

Překvapivým zjištěním pro nás bylo, že přes 50 procent respondentů nehraje na kole nebo s koly žádné hry. Ve skautské výchově se často uplatňuje princip učení hrou i hraní her jen pro pobavení. V průběhu výprav či schůzek se hrají hry nové ale i stále oblíbené. Každý oddíl mívá nějakou oblíbenou hru, kterou jeho členové chtějí hrát stále dokola. Zvláštní kapitolou jsou hry, které se hrají pravidelně jednou do roka a vždy se na ně celý oddíl už dlouho dopředu těší a připravuje, a po skončení se ještě dlouho baví zážitky a vzpomínáním. Jedna z takových her je popsána i v přehledu poznatků. Tedy to, jak ji hraje oddíl z Pardubic.

V další otázce se ale ukázalo, že i takové oddíly stále jsou. Respondenti zde měli uvádět svoji nejoblíbenější hru. Nejvíce z nich odpovědělo, že nejraději pořádají závody na všechny možné způsoby. V odpovědích se vyskytovaly také dovednostní hříčky a závod Zlatá želva, který jsem zmínila i v předchozím odstavci. Poslední tři respondenti uvedli hru, která napovídala, že je to právě jakási oddílová specialita. Ať už se jednalo o hru “Hledání tajných schránek v terénu na kole”, “Sedlčanský pošťák” nebo “Na chodce a cyklisty”.

Na otázku, zda oddíly mají vlastní zásobník her s koly, odpověděli téměř všichni respondenti záporně. Většina oddílů však, jak soudíme ze své vlastní skautské praxe, nemá zásobník ani s hrami normálními. Mnoho takových herních zásobníků už bylo napsáno různými autory. Proto si ani ve své práci neklademe za cíl takový zásobník vytvořit. V oddílech se hry nejčastěji předávají ústně, anebo tím, že si je oddíl jednou zahraje a příště si na ně někdo vzpomene. Je však otázkou, kolik skvělých her už bylo tímto způsobem zapomenuto.

Otázka poslední, která zjišťovala míru úrazovosti na akcích s jízdními koly, byla zodpovězena celkem 64 respondenty. Téměř 70 procent uvedlo, že se naštěstí s úrazem při svých cykloaktivitách neseťkali. Ti, kteří už zkušenost měli, uváděli, že šlo o úraz dítěte častěji než o úraz vedoucího. Tato odpověď je ve shodě s předpokladem uvedeným v přehledu poznatků, že dospělí se na silnici pohybují bezpečněji než děti a že dětské reakce na vzniklou dopravní situaci jsou často pomalejší a omezenější než reakce dospělých. Dále uváděli, že úraz nebyl zaviněn cyklistou. Někteří z respondentů svoji odpověď rozepsali podrobněji a zmiňovali, že se v jejich případě jednalo pouze o drobné odřenininy či modřiny.

Limity práce

Ve své práci jsme si vědomi určitých limitů. Jedním z limitů může být velikost a složení výzkumného vzorku. Respondentů, kteří dotazník vyplnili, bylo pouze velmi malé procento, když uvážíme, kolik osob se v oddílech v rámci republiky tvorbě programu věnuje. Dá se předpokládat, že samotné téma dotazníku zaujalo právě ty respondenty, v jejichž repertoáru oddílových činností nějakým způsobem jízdní kolo figuruje. Kvůli tomuto nemůžeme odpovědi na jednotlivé otázky zodpovědně zobecňovat. Část populace, u které se použití jízdního kola ve skautské praxi neseťkává s pochopením, se možná odfiltrovala už v okamžiku rozhodnutí se zapojit nebo nezapojit do průzkumu.

Dalším z limitů by mohl být různý počet odpovědí na jednotlivé otázky v dotazníku. Jelikož byl dotazník sestrojen a distribuován na internetu, nemohli se respondenti v případě nepochopení otázky doptat na podrobnosti. Také nemuseli vyplňovat všechny otázky. Pokud tedy respondentům nebyla některá z otázek jasná, nebo na ni z jakéhokoliv důvodu odpovídat nechtěli, neodpověděli na ní. Některé z otázek proto nebyly zodpovězeny tolika respondenty jako otázky jiné. Týkalo se to především otázek otevřených.

Limitem práce je bezesporu i krátká doba trvání dotazníkového šetření. Pro příští výzkum by bylo vhodné prodloužit dobu sběru dat a zároveň rozšířit okruh jejich sběru. V našem výzkumu byl dotazník rozšiřován pouze pomocí sociální sítě Facebook. Při zapojení dalších možností by se pravděpodobně zvýšil počet oslovených osob a tím i počet zodpovězených dotazníků.

Námětem pro následující výzkumy by mohl být průzkum, jak je využívání jízdního kola ovlivněno místem fungování oddílu. Zda spolu tyto dvě okolnosti souvisí.

7. ZÁVĚRY

Ve své práci jsme se věnovali míře a způsobu využívání jízdního kola ve skautských oddílech v rámci České republiky. Pomocí dotazníkového šetření zaměřeného na osoby činné ve skautských oddílech, které však již mají alespoň částečně na starosti přípravu programu pro ostatní členy, jsme zjistili, že nadpoloviční většina (ze 104 respondentů) jízdní kola ve svých oddílech využívá. Pro ostatní byly největšími překážkami zapojování jízdních kol do svého programu bezpečnost, nezáměr či nedostatek vedoucích, a náročnost organizace.

Nejčastěji jsou ve skautských oddílech pořádány cyklovýpravy, a to spíše nárazově než pravidelně. 46 % respondentů však využije v rámci oddílového programu kolo alespoň jednou ročně. Přínosy, které z využívání jízdních kol plynou jsou podle respondentů hlavně zpestření programu, podpora a rozvoj fyzické zdatnosti, rychlost a usnadnění přepravy a dopravy, a v neposlední řadě také bezpečnost a znalost silničního provozu. Z pohledu účasti dětí na akcích s jízdními koly se tyto akce vyrovnají dalším akcím, které oddíly pořádají. Zároveň jsou tyto cykloakce dětmi i rodiči hodnoceny spíše kladně. Někteří respondenti však mají zkušenost i s negativními reakcemi od rodičů, kteří nejvíce poukazovali na to, že jejich děti nemají potřebné vybavení a že se bojí o bezpečnost svých dětí. Pouze necelých 30 % dotázaných uvedlo, že v rámci cykloakcí hrají i nějaké hry na kolech či s koly. Dle jejich odpovědí patří mezi tyto hry nejčastěji různé závody a dovednostní hříčky. Šest respondentů uvedlo vlastní specifickou hru, která je v jejich oddíle oblíbená. Na poslední otázku, zdali se respondentům stal během cykloakce s jejich oddílem nějaký úraz, odpovědělo 68,8 % že naštěstí ne. V případě ostatních se jednalo nejčastěji o lehký úraz dítěte bez jeho zavinění.

Výsledkem práce je sonda do skautských oddílů v naší republice, zaměřená na využívání jízdních kol v těchto oddílech. Oddíly se v rámci dotazníků podělily o své zkušenosti, tipy ale i překážky při využívání jízdních kol v oddílové činnosti. Z výše uvedeného vyplývá, že cíl práce lze pokládat za splněný.

8. SOUHRN

Tato bakalářská práce je zaměřena na míru a způsoby využívání jízdního kola ve skautských oddílech po České republice.

V teoretické části jsme se zaměřili na definování cykloaktivit jako jedné z forem skautské činnosti a jejích specifik. Sepsali jsme základní požadavky z legislativní stránky, na které by se měli skautští vedoucí zaměřit při plánování oddílových cykloaktivit. Jednu z kapitol jsme věnovali bezpečnosti, bezpečnému pohybu ve skupině a předcházení úrazů na kole. V poslední části je krátký výčet možností programové náplně oddílové cykloakce, zaměřený především na hry na kolech a s koly. Ty jsou zde rozděleny do několika kategorií s příklady her v každé z nich.

V části výzkumné jsme se snažili shromáždit a zpracovat informace a zkušenosti s cykloaktivitami z různých skautských oddílů. Vyplněné dotazníky jsme zpracovali a výsledky přenesli do grafů.

Výsledkem práce je sonda do skautských oddílů v naší republice, zaměřená na využívání jízdních kol v těchto oddílech.

9. SUMMARY

This bachelor thesis is focused on the extent and ways of using the bicycles in the scout clubs in the Czech Republic.

In the theoretical part we focused on defining cycling as one of the forms of scout's activities and its specifics. We have written the basic legislative requirements, that scout leaders should focus on, when planning cycling activities. One of the chapters was devoted to safety, safe transport in a group and bike accident prevention. In the last part there is a short list of program possibilities for the scout's bike actions, focused mainly on games on bicycles and with them. These are divided into several categories with examples of games in each of them.

In the research section we tried to collect and process information and experience with bicycle activities from various scout clubs. We processed the completed questionnaires and transferred the results to graphs.

The result of the work is a probe into the scout clubs in our country, focused on the use of bicycles in these clubs.

10. REFERENČNÍ SEZNAM

- Birkby, R. C. (1990). *Boy Scout Handbook* (tenth edition). Irving, Texas: Boys Scouts of America.
- Bozděch, Z., Břicháček, V., Dojiva, S., Ebel, J., Fischer, J., Foglar, J., et al. (1996). *Skautský oddíl III*. Liberec: Skauting.
- Bromell, R. J., & Geddis, D. C. (2016). Child cyclists: A study of factors affecting their safety. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 2017(53), 145-148. <https://doi.org/10.1111/jpc.13351>
- Břicháček, V., Gaydošová, M., Hájek, T., Jičínský, J., Jungmannová, M., Kvapilová, H., Macek, J., Novotná, H., Novotný, R., Osladil, T., Pránčl, Z., Pučálík, A., Růžička, V., Svoboda, D., Švehla, K., Šmolík, J., Vránová, M., Zachariáš, J., Žaloudek, M. (1998). *Skautskou stezkou*. Praha: Tiskové a Distribuční Centrum.
- Břicháček, V., Kotyza, K., Šťastný, M., & Zapletal, M. (1993). *Skautský oddíl II: Program 2*. Liberec: Skauting.
- Frömel, K. (2002). *Kompendium psaní a publikování v kinantropologii*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Hamann, C. J., & Peek-Asa, C. (2017). Examination of adult and child bicyclist safety-relevant events using naturalistic bicycling methodology. *Accident Analysis And Prevention*, 2017(102), 1-11.
- Hoffmannová, J. (in press). Rozvoj klíčových dovedností pro jízdu na kole prostřednictvím her. In Šebek, L., Hoffmannová, J., Tatarkovič, K. & Mojzyszek, R. *Terénní cyklistika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Høye, A. (2018). Bicycle helmets – To wear or not to wear? A meta-analysis of the effects of bicycle helmets on injuries. *Accident Analysis and Prevention*, 2018(117), 85-97. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2018.03.026>
- Chráska, M. (2016). *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu* (2. aktualizované vydání). Praha: Grada Publishing.
- Junák – český skaut, z.s. (2019). *Pro rodiče*. Retrieved 26. 3. 2019 from the World Wide Web: <https://www.skaut.cz/pro-rodice/prihlasit-dite/>
- Lišková, J. (2005). *Kolo a děti*. Praha: Grada Publishing.

McAdams, R. J., Swidarski, K., Clark, R. M., Roberts, K. J., Yang, J., & McKenzie, L. B. (2018). Bicycle-related injuries among children treated in US emergency departments, 2006-2015. *Accident Analysis and Prevention*, 2018(118), 11-17. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2018.05.019>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. (2005). *Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy*. Praha: Author

Rosenkranz, R. R., Behrens, T. K., & Dziewaltowski, D. A. (2010). A group-randomized controlled trial for health promotion in Girl Scouts: Healthier Troops in a SNAP (Scouting Nutrition & Activity Program). *BCM Public Health*, 10(81). <https://doi.org/10.1186/1471-2458-10-81>

SkautFórum. Retrieved 8. 3. 2019 from the World Wide Web: <https://www.facebook.com/groups/skautforum/>

Skautský oddíl II.: Program 1. (1993). Liberec: Skauting.

Skeřil, M., & Čegan, P. (2003). *Cykloturistika pro všechny*. Ostrava: Montanex.

Zapletal, M., Kos, B., & Weigner, K. (1995). *Stezka zdatnosti*. Liberec: Skauting.

Zeuwts, L. H. R. H., Vansteenkiste, P., Deconinck, F. J. A., Cardon, G., & Lenoir, M. (2017). Hazard perception in young cyclists and adult cyclists. *Accident Analysis and Prevention*, 2017(105), 64-71.

11. PŘÍLOHY

Jízdní kolo ve skautských oddílech

Pro svoji bakalářskou práci na téma "Využití jízdního kola ve skautských oddílech" jsem připravila tento dotazník. Ráda bych vám předem poděkovala za jeho upřímné vyplnění a případné rozeslání vašim kamarádům skautům.

1. Vaše funkce v oddílu

- vedoucí skautského oddílu
- zástupce vedoucího oddílu
- rover/ka
- rádce/rádkyně skautské družiny
- podrádce/podrádkyně družiny
- jiné (lze vepsat vlastní odpověď)

2. V jakém oddíle působil? (otevřená otázka)

Prosím o uvedení podrobností, o jaký oddíl se jedná: místo působení, dívčí/chlapecký/koedukovaný, počet dětí v oddíle, popř. název, + cokoli uznáte za vhodné a jste ochotni mi sdělit.

3. Věk

- méně než 15 let
- 15-20 let
- 20-25 let
- 25-30 let
- 35-40 let
- 40 let a více

4. Využíváte ve své skautské praxi jízdní kola?

- **Ano** přeskočte na otázku 7
- **Ne** přeskočte na otázku 8
- **Dříve jsme využívali ale v současné době již ne** přeskočte na otázku 5

DŘÍVE ANO:

5. Proč jste jízdní kola využívat přestali? (otevřená otázka)

6. Plánujete do budoucna opět jízdní kola v činnosti vašeho oddílu použít?

- ano
- ne
- možná

NE:

5. Uvažovali jste už o možnosti využít jízdní kola v rámci svého oddílu? Co vás od toho odrazuje? *(otevřená otázka)*

ANO:

5. Jak často jízdní kola ve svém oddílu využíváte?

- 1x ročně
- 2x ročně
- každý měsíc
- výjimečně
- jiné *(lze vepsat vlastní odpověď)*

6. Pořádáte pravidelně schůzku/výpravu/tábor či jinou akci na kolech? Jakou?

- schůzku
- výpravu
- tábor
- ne, pořádáme pouze nárazové akce
- jiné *(lze vepsat vlastní odpověď)*

7. Za jakým účelem jízdní kola v oddíle nejčastěji používáte?

- doprava na/z schůzky
- doprava na/z výpravy
- doprava na/z tábor
- hry s koly
- výuka dopravních předpisů
- výprava/výlet na kolech
- jiné *(lze vepsat vlastní odpověď)*

8. Jaké vidíte v používání kol přínosy pro svůj oddíl? *(otevřená otázka)*

9. Jaká je účast dětí na akcích, kde se využívají jízdní kola?

- běžná jako na ostatní akce
- vyšší než na jiných akcích
- nižší než na jiných akcích
- nelze určit

10. Jak tyto akce na kolech hodnotí děti ve vašem oddíle? *(škála 1=velice oblíbené - 5=neoblíbené)*

11. Ptáte se rodičů na jejich názor na akce s jízdním kolem?

- ano
- ne
- někdy

12. S jakým hodnocením se setkáváte od rodičů dětí? *(škála 1=kladné - 5=negativní)*

13. Setkali jste se s negativními reakcemi od rodičů?

- ano
- ne

14. Pokud ano, co se rodičům nelíbilo? *(otevřená otázka)*

15. Hráli jste, nebo hraje na těchto akcích s jízdními koly i nějaké hry na kolech či s nimi?

- ano
- ne
- někdy

16. Pokud ano, jaká je vaše nejoblíbenější hra? *(otevřená otázka)*

17. Máte nějaký zásobník her s koly?

- ano máme, s vlastními hrami
- ano máme, s hrami ze zásobníků, knih, internetu
- snažíme se ho postupně sestavit

- ne, nemáme

18. Stal se vám někdy v průběhu programu na kolech nějaký úraz?

- naštěstí ne
- úraz dítěte
- úraz vedoucího
- dopravní nehoda zaviněná cyklistou
- dopravní nehoda bez zavinění cyklisty, cyklista byl však účastníkem
- jiné (*lze vepsat vlastní odpověď*)